מעת לעת והתני [א]לודאה יום הבראתו כיום הולדו מאי לאו מה יום הולדו לא בעינן מעת לעת אף יום הבראתו לא בעינן מעת לעת לא עדיף יום הבראתו מיום הולדו דאילו יום הולדו לא בעינן מעת לעת ואילו יום הבראתו בעינן מעת לעת רב פפא אמר כגון דכאיב ליה עיניה לינוקא ואיתפח ביני וביני רבא אמר כגון שהיו אביו ואמו חבושין בבית האסורין רב כהנא בריה דרב נחמיה אמר כגון טומטום שנקרע ונמצא זכר ביני וביני רב שרביא אמר כגון שהוציא ראשו חוץ לפרוזדור ומי חיי [ב]והתניא [ג]כיון שיצא לאויר העולם נפתח הסתום ונסתם הפתוח שאלמלא כן אין יכול לחיות אפילו שעה אחת הכא במאי עסקינן כגון דזנתיה אישתא אישתא דמאן אילימא אישתא דידיה אי הכי כל שבעה בעי אלא דזנתיה אישתא דאימיה ואיבעית אימא ה"מ היכא דלא מעוי אבל היכא דמעוי מחייא חיי [ד]אמר ר' יוחנן משום רבי בנאה [א]ערל מקבל הזאה שכן מצינו באבותינו שקבלו הזאה כשהן ערלים שנאמר [1]והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש הראשון בעשרה לא מהילי משום חולשא דאורחא הזאה אימת עביד להו לאו כשהן ערלים ודלמא לא עבוד פסח כלל לא ס"ד דכתיב [2]ויעשו את הפסח מתקיף לה מר זוטרא ודלמא פסח הבא בטומאה היה א"ל רב אשי תניא בהדיא מלו וטבלו ועשו פסחיהן בטהרה אמר רבה בר יצחק אמר רב לא ניתנה פריעת מילה לאברהם אבינו שנאמר [3]בעת ההיא אמר ה' אל יהושע עשה לך חרבות צורים וגו' ודלמא הנך דלא מהול דכתיב [4]כי מולים היו כל העם היוצאים וכל העם הילודים וגו' א"כ מאי שוב אלא לאו לפריעה ומאי שנית לאקושי סוף מילה לתחלת מילה מה תחלת מילה מעכבת אף סוף מילה מעכבין בו דתנן [ה]אלו הן ציצין המעכבין את המילה בשר החופה את [רוב] העטרה ואין אוכל בתרומה [ו]אמר רבינא ואיתימא רב ירמיה בר אבא אמר רב [ז]בשר החופה את רוב גובהה של עטרה ובמדבר מאי טעמא לא מהול איבעית אימא משום חולשא דאורחא

ואיבעית

מעת לעת. כגון שנולדתו חמה אחר חצות היום זה ח' ימים: **והתני לודאה.** שם מקום: **יום הבראתו כיום הולדו.** צריך להמתין שמונה ימים: **מאי לאו.** הכי קאמר מה יום הולדו לא בעינן מעת לעת אף יום הבראה לא בעי מעת לעת: **לא עדיף יום הבראתו כו'.** והא דתנא לודאה יום הבראתו כיום הולדו הא אתא לאשמועינן שצריך להמתין עד יום שמיני: **דכאיב ליה עייניה לינוקא ואיתפח.** בין עשיה לאכילה ואין נותנין שבעה ימים אלא למי שחלתו חמה: **חבושין.** בשעת עשיה ומצות מילה מוטלת עליהם ולא על אחרים והם אין יכולין לעשות את פסחן ושחט שלוחן עליהם ואשמעינן קרא שאם יצאו בשעת אכילה מילת בנו מעכבתו: **כגון שהוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור.** וכבר עברו שבעה ימים ומההיא שעתא הוה ליה ולד דקיימא לן במסכת נדה (דף כט.) יצא ראשו הרי הוא כילוד והשתא בין עשייה לאכילה יצא הגוף דהוה ליה זמן מילה: **והתניא.** בהמפלת במסכת נדה פיו סתום וטבורו פתוח וכיון שיצא לאויר העולם נפתח הסתום פיו ונסתם הפתוח טבורו: **אין יכול לחיות.** משום דלא יניק: **דזנתיה אישתא.** החולי זן את החולה: **אי נימא אישתא דידיה.** שאחזתו חמה וכשילא חללתו: **כל שבעה בעי אמתוני.** משילא דהא אמרן יום הבראתו כיום הולדו: **מעוי.** צועק כמו עוי עוי ולא אשגחו ביה בפרק בתרא דיומא (דף עז.): **ערל.** ישראל שנטמא במת מקבל הזאה ליטהר מטומאתו וכשימול אינו צריך לחזור ולהזות ואוכל בקדשים ולא אמרינן הזאת ערלות לא שמה הזאה: **שכן מצינו באבותינו.** בימי יהושע בפסח גלגל שקבלו הזאה מטומאת מת כשהן ערלים: **בעשרה לא מהול.** אותן שהיו במדבר שהיו ערלים: **הזאה אימת עבוד.** לטומאת מת שעליהן שרוב צבור טמאי מת היו שנטמאו באבותיהן שכל יוצאי מצרים מתו במדבר ואלו הן בניהם כדכתיב (יהושע ה) ואת בניהם הקים תחתם אותם מל יהושע והיאך נטהרו לאכול פסחיהן אם לא קבלו הזאת שלישי ושביעי כשהן ערלים או כל אחד ואחד קבל הזאה לשלישי ושביעי שלו בעודו במדבר או עכשיו הזו עליהן כולן יחד בעשור לחדש ובערב הפסח והיו להן ד' ימים כמשפט בין הזאה להזאה דאם לא היו מזין עד יום אחד עשר לאחר מילה נמצאת הזאה שניה מחוסרת זמן. ואית דמפרש להו הזאה משום דכל הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר ולאו מילתא היא דהא אמר רבי יוחנן בפרק האשה במסכת פסחים (דף צב.) לא שנו אלא ערל עובד כוכבים אבל ערל ישראל דברי הכל טובל ואוכל מיד את פסחו לערב ולשון ראשון שמעתי מפי (א) הזקן: **א"כ מאי שוב.** דמשמע זמנא אחריתי אלא לאו ש"מ לפריעה: **ומאי שנית.** השתא דדרשת שוב שנית מאי תדרוש ביה: ל"א **מאי שוב ומאי שנית אלא לאו לפריעה.** ולהאי לישנא גרסינן ודלמא לאקושי סוף מילה כו' ולאו לפריעה אתא אלא לעיכוב (ב): **סוף מילה.** ציצין שנשתיירו שלא חתך כל הערלה: **את רוב גובהה.** אע"ג דאין רוב הקיפה:

רוח

ואיבעית אימא הני מילי היכא דלא מעורה. פי' שהטטור אין מעורה לאמו אבל מעורה מחייא חיי ממה שאמו אוכלת: **ערל** מקבל הזאה שכן מצינו כו'. תימה לר"י מה ראיה צריך למה לא יקבל הזאה אפילו לרבי עקיבא דמרבה (לעיל דף ע.) לערל כי טמא דהא טמא מקבל הזאה כדאמר בפרק דם חטאת (זבחים דף צג.) מי חטאת שנטמאו מטהרין שהרי נדה מזין עליה והיא טהורה: **ודלמא** פסח הבא בטומאה הוה. תימה אם כן קרא למה לי דבפרק בתרא דזבחים (דף קיח.) דייק רבי שמעון דאף צבור לא הקריבו אלא פסחים וחובות הקבוע להם זמן מדכתיב (יהושע ה) ויעשו את הפסח בגלגל למה לי קרא אלא הא קמשמע לן דחובה דהוי כעין פסח קריב דלאו כעין פסח לא קריב ורבנן ההוא מיבעי ליה כדר' יוחנן משום רבי בנאה דערל מקבל הזאה ואמר רבינו יצחק דעדיפא קמשני הכא דתניא בהדיא שעשו פסחיהם בטהרה: **לא** ניתנה פריעת מילה לאברהם אבינו. ומ"מ אברהם פרע מילתן אע"ג דלא נצטווה כדאמר בב"ר [ה](פ' ס"ד [מ"ו]) דאפי' עירוב תבשילין קיים וא"ת אם לא ניתנה פריעה עד יהושע היכי גמרינן מיניה הא כתיב (ויקרא כו) אלה המצות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה[ס] ויש לומר דהלכה למשה מסיני הוא ויהושע אסמכיה אקרא: **בקונטרס** גרס אם כן מאי שוב. ומאי שנית בעיא באנפי נפשה היא ומשני לאקושי ול"ג אלא לאקושי ולא ודלמא ור"ת מפרש דמאי שוב ומאי שנית כולה חדא מילתא היא וגרסינן ודלמא לאקושי כו' ולהכי אתא ולא לפריעה ולגי' זו לא משני במסקנא מידי אהך קושיא: **סוף** מילה כו'. הק' הר' יצחק הלבן דהכא דריש משנית ציצין המעכבין את המילה והתם (לקמן דף עב.) דרשי המול ימול לציצין כו' ותירץ לו ר"ת דהכא ציצין המעכבין את הפריעה קאמר ולר"י נראה דאע"ג דנצטווה אברהם על הציצין דרש להו שפיר מקרא דיהושע דהא כי פריך נמי ודלמא הנך דלא מהול אין שום חדוש בקרא דיהושע אלא מה שכבר נצטווה תחלה ואם תאמר אם כן שוב נמי דאיירי בפריעה מאי למימר דנצטווה אברהם והיכי מוכח מינה דלא ניתנה פריעה לאברהם ויש לומר דאין לנו לומר שנצטווה אלא מאי דכתיב ביה בהדיא כגון ציצין דדרשינן מהמול ימול דמשמע דציצין אתא ולא לפריעה דהמול ימול משמע דבר המעכב גוף המילה וה"ק לא ניתנה פריעה לאברהם כיון דלא כתיב בהדיא אלא ליהושע: **מאי** טעמא לא מהול. משמע דלא מהול כלל ובפרקי דר' אליעזר (פ' כט) משמע שמלו דקאמר מי מנה עפר יעקב ראה כל המדבר שהיה מלא מערלותיהן של ישראל ובמגלת סתרים דרבינו נסים נמי משמע שמלו ולא פרעו דכתב בהו כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא היו פורעים מפני עינוי הדרך: **מאי** טעמא לא מהול כו'. ואם תאמר ואיך היו אוכלים קדשים או אפילו בשר כלל כיון שלא מלו שלא הותר להם בשר תאוה אלא על ידי שלמים וערל אסור בקדשים ואפילו אם מלו ולא פרעו כמו שמשמע בפרקי דרבי אליעזר ובמגלת סתרים מ"מ כיון דנצטוו על הפריעה ולא פרעו כאילו לא מלו דמי לאו הכי היאך מדקדק דערל מקבל הזאה מאבותינו וי"ל דיוצאי מצרים מלו ופרעו ואותם אכלו קדשים אבל הילודים במדבר שלא מלו לא אכלו קדשים אבל בבשר תאוה היו מותרים שלא נאסרה להם מאחר שאין יכולין לאכול קדשים מידי דהוה אלבי ואיל דהיכא דלא אפשר בהקרבה שרי בשר תאוה כדפירש בפ"ק דחולין (דף יז. וש"ס):

משום

עין משפט נר מצוה

יח א מיי' פי"א מהלכות פרה אדומה הלכה ג סמג עשין רס:

תורה אור השלם

1. וְהָעָם עָלוּ מִן הַיַּרְדֵּן בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן וַיַּחֲנוּ בַּגִּלְגָּל בִּקְצֵה מִזְרַח יְרִיחוֹ: יהושע ד יט
2. וַיַּחֲנוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בַּגִּלְגָּל וַיַּעֲשׂוּ אֶת הַפֶּסַח בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב בְּעַרְבוֹת יְרִיחוֹ: יהושע ה י
3. בָּעֵת הַהִיא אָמַר יְיָ אֶל יְהוֹשֻׁעַ עֲשֵׂה לְךָ חַרְבוֹת צֻרִים וְשׁוּב מֹל אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֵׁנִית: יהושע ה ב
4. כִּי מֻלִים הָיוּ כָּל הָעָם הַיֹּצְאִים וְכָל הָעָם הַיִּלֹּדִים בַּמִּדְבָּר בַּדֶּרֶךְ בְּצֵאתָם מִמִּצְרַיִם לֹא מָלוּ: יהושע ה ה

תוספות ישנים

לא עדיף יום הבראתו מיום הולדו והאי דקאמר יום הבראתו כיום הולדו היינו לענין דצריך להמתין שבעה: **ערל** מקבל הזאה פי' ערל שנטמא במת מקבל הזאה ואצטריך לר' עקיבא דאמר דמרבה ערל כטמא וקס"ד דכיון דנגס לאחר הזאה הוי ערל הוי לעולם כי טמא קודם הזאה: **א"כ** מאי שוב. ופריך הגמרא ומאי שנית ומשני לאקושי סוף מילה לתחלת מילה וכו'. וי"מ א"כ מאי שוב ומאי שנית וגרסי' ודלמא לאקושי סוף מילה לתחלת מילה ולא גרסינן דא"כ מגמרא לא משני מידי מן הקושיא דקאמר ודלמא לאקושי לכן נראה כפי' קמא:

מסורת הש"ס

א) שבת קלז., ב) [כבריית' לא מצאתי אלא רבי שמלאי דריש הכי בנדה ל: ובכן מלאת והגהה' בעי תיקון ואולי צ"ל והאיתמר], ג) נדה מג., ד) [זבחים קיח.], ה) שבת קלז. לעיל מז., ו) צ"ל ואמר, ז) [לעיל מז: שבת קלז.], ח) [וכן הוא להדיא בגמרא דילן יומא כח: קיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילין], ט) [שבת קד.].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הזאה וכו' מפי מורי הזקן: (ב) ד"ה ל"א מאי וכו' אלא לעיכוב סוף מילה הס"ד ואח"כ מ"ה סוף מילה:

מוסף רש"י

יום הבראתו כיום הולדו. ממתינין לו כיום הולדו (שבת קלז.). **ערל.** שנטמא במת, **מקבל הזאה.** וטהור מטומאת מת ליגע בקדשים, וילוף מהכא דכתיב ויעשו את הפסח בגלגל, דמשמע שעשאוהו כהלכתו במילה בטהרה, וידוע ערלים היו במדבר, דכתיב לא מלו, ואמרינן בעשרה בניסן שעברו את הירדן לא מהול משום חולשא דאורחא, אלא בחדשה הוא דמהול, ואשכחן דטמאי מתים שהיו בהם, שהרי רובן טמאי מתים היו, שמתו אבותיהם כל ארבעים שנה במדבר ונטמאו בהם, ואם לא קבלו הזאה ונטהרו בערלותן אין להם שהות להזות מבמטא, דהא צריך להפריש שלשה ימים בין הזאה להזאה, רביעי חמישי וששי, וכאן אי לא הוו עד יום אחד עשר בניסן הזאה ראשונה לאחר שמלו, תו לא מטי זמן הזאה שניה עד יום חמשה עשר (זבחים קיח.). **ציצין.** לועות של בשר שנשארו מן הערלה (שבת קלז.). **עטרה.** היא שפה גבוה המקפת את הגיד סביב וממנה משפע ויורד לראשו (שם ובעירובין לעיל מז.). **ואינו אוכל בתרומה.** אם כהן הוא דילפינן מערל אסור בתרומה (שם ושם). **רוב גובהה.** לא תימא רוב העטרה דקתני מתני' רוב היקפה, אלא אפילו רוב גובהה במקום אחד (שבת קלז.) רוב גובהה של אותה שורה (לעיל מז.).